UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA

Cu titlu de manuscris

C.Z.U.: 343.121:343.15(043.2)

AURELIU POSTICĂ

LIMITELE JUDECĂRII CAUZEI PENALE

SPECIALITATEA 554.03 – DREPT PROCESUAL PENAL

Rezumatul tezei de doctor în drept

CHIŞINĂU, 2025

Teza a fost elaborată în cadrul Şcolii Doctorale Ştinţe Juridice şi Economice,

Universitatea de Stat din Moldova

Componenţa Comisiei de doctorat:

Preşedinte Sanda ŢONCU, *conferenţiar universitar, doctor în drept, USM*

Conducător de doctorat Tatiana VIZDOAGĂ, *conferenţiar universitar, doctor în drept, USM*

Referent 1 Igor DOLEA, *profesor universitar, doctor habilitat în drept, USM*

Referent 2 Radion COJOCARU, *profesor universitar, doctor în drept, AP „Ştefan cel Mare" a MAI*

Referent 3 Tudor OSOIANU, *profesor universitar, doctor în drept, AP „Ştefan cel Mare" a MAI*

Susţinerea va avea loc la 04 aprilie 2025, ora 10:00, în şedinţa Comisiei de doctorat din cadrul Şcolii Doctorale Ştiinţe Juridice şi Economice, Universitatea de Stat din Moldova, adresa: MD 2009, Republica Moldova, mun. Chişinău, str. M. Kogălniceanu 67, bloc 2, aula 119.

Teza de doctorat şi rezumatul pot fi consultate la Biblioteca Universităţii de Stat din Moldova şi pe pagina web a Agenţiei Naţionale de Asigurare a Calităţii în Educaţie şi Cercetare.

Rezumatul a fost expediat la 26 februarie 2025.

Preşedintele Comisiei de doctorat

Sanda ŢONCU,

conferenţiar universitar, doctor în drept, USM _____

Conducător ştiinţific

Tatiana VIZDOAGĂ,

conferenţiar universitar, doctor în drept, USM _____

Autor

Aureliu POSTICĂ _____

© POSTICĂ Aureliu, 2025

© POSTICĂ Aureliu, 2025

CUPRINS

REPERE CONCEPTUALE ALE TEZEI.....4

CONȚINUTUL TEZEI.....11

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI.....19

BIBLIOGRAFIE.....27

LISTA PUBLICAȚIILOR LA TEMA TEZEI.....29

ADNOTARE.....30

ANNOTATION.....31

АННОТАЦИЯ.....32

REPERE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea temei cercetate. Respectarea drepturilor omului în procedura penală este inerentă pentru asigurarea unui proces echitabil, protejarea demnității umane și prevenirea abuzurilor, contribuind astfel la consolidarea statului de drept și încrederea cetățenilor în justiție.

O influență substanțială asupra nivelului protecției judiciare a drepturilor persoanei a exercitat-o ratificarea de către Republica Moldova a Convenției Europene a Drepturilor Omului, care stabilește garanții în domeniul apărării drepturilor și libertăților fundamentale ale omului. Astfel, conform pct. 1 din art. 6 al CoEDO „*Orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil, în mod public și într-un termen rezonabil a cauzei sale, de către o instanță independentă și imparțială, instituită de lege, care va hotărî fie asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil, fie asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală îndreptate împotriva sa*...".

Dreptul la un proces echitabil presupune, inclusiv, și protecția persoanei de la acuzaţii și condamnări ilegale și neîntemeiate, prevenirea limitării nejustificate a drepturilor și libertăților, deziderat asigurat și prin prevederile art. 325 CPP RM, care reglementează limitele judecării cauzei. Conform dispozițiilor enunțate, „judecarea cauzei în prima instanță se efectuează numai în privința persoanei puse sub învinuire și numai în limitele învinuirii formulate în rechizitoriu. Modificarea învinuirii în instanța de judecată se admite dacă prin aceasta nu se agravează situația inculpatului și nu se lezează dreptul lui la apărare."

Determinând hotarele și condițiile modificării învinuirii, limitele judecării cauzei au menirea nu doar să asigure dreptul la apărare al acuzaților, dar să asigure și protecţia acestora de o eventuală tragere la răspundere penală cu nerespectarea ordinii și cerințelor prevăzute de lege. De altfel, limitele judecării cauzei penale mai asigură și realizarea drepturilor pentru alți participanți la procesul penal, cum sunt partea vătămată, partea civilă, partea civilmente responsabilă, coparticipanţii sau alte persoane implicate la comiterea infracţiunii.

Deși după adoptarea actualului Cod de procedură penală au fost depuse eforturi în vederea îmbunătățirii cadrului de reglementare procesual-penală a limitelor judecării cauzei penale și modificării învinuirii în instanța de fond, respectivele reglementări nu înregistrează, din păcate, o aplicare eficientă. În practica judiciară întâlnim cazuri de abatere de la cerințele legale referitoare la limitele judecării cauzei penale în procesul modificării în instanța de fond. De asemenea, se remarcă mai multe aspecte teoretice care nu au primit încă o soluționare adecvată.

Sistemul complex de probleme teoretico-practice care apar în cadrul ședinței de judecată, în procesul examinării cauzelor penale, precum și modificarea învinuirii adusă inculpatului, sunt reglementate, în esență, de o singură normă procesual-penală – articolul 325 din CPP RM.

Limitând obiectul judecării cauzei penale doar la învinuirea ce i se aduce inculpatului, legea procesual-penală nu descrie și nu expune cu precizie esența acestor îngrădiri, iar unele noțiuni generează discuții și interpretări în practică și literatura de specialitate: de exemplu, ce se are în vedere prin „învinuirea adusă inculpatului" care constituie obiectul judecării cauzei sau ce sens comportă prevederile referitoare la condițiile modificării învinuirii în instanță?; care anume modificare a învinuirii poate fi considerată ca agravând situația inculpatului, încălcând, în același timp, dreptul inculpatului la apărare? Categoriile procesuale „învinuire mai gravă" și „învinuire care se deosebește substanțial în temeiul circumstanțelor de fapt" care, după cum și s-a presupus, au concretizat și dezvoltat condiții mult mai largi după sens în raport cu neadmiterea agravării situației inculpatului și încălcarea dreptului acestuia la apărare, suscită discuții teoretice și aplicări neunforme în practica judiciară.

Trebuie subliniat și faptul că o particularitate a investigațiilor științifice constă în analiza unor aspecte izolate, legate de limitele judecării cauzei penale, care se concentrează, în mare parte, pe limitele modificării învinuirii în instanță, condițiile acesteia, ordinea procesuală și statutul procesual a anumitor categorii de persoane.

Modificările aduse legii procesual-penale, numeroasele întrebări de ordin teoretico-practic care necesită o cercetare aprofundată, precum și lipsa unor studii cuprinzătoare privind limitele judecării cauzelor penale în instanța de fond, subliniază actualitatea temei abordate în teza de doctorat. De asemenea, dorim să subliniem că noile cerințe identificate în practica judiciară, procesul continuu de reformare a legislației procesual-penale, diversele interpretări științifice, precum și lipsa unor cercetări științifice cuprinzătoare privind limitele judecării cauzelor penale, au constituit, în mare măsură, motivele care au justificat alegerea acestei teme pentru cercetare.

Încadrarea temei în preocupările internaţionale, naţionale, zonale, ale colectivului de cercetare și în context inter- și transdisciplinar.

Integrarea europeană reprezintă un obiectiv fundamental al politicii interne și externe a Republicii Moldova și al Guvernului său, având un rol important în consolidarea coeziunii politice și sociale a societății.

Acordul de asociere, încheiat între Republica Moldova, pe de o parte, și Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele membre ale acestora[1], pe de alt parte, prevede la art. 2 alin. (1) „respectarea principiilor democratice, a drepturilor omului și a libertăților

[1] Acordul de asociere între Republica Moldova, pe de o parte, și Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele membre ale acestora, pe de altă parte. [online] [citat: 01.04.2024]. Disponibil: https://mecc.gov.md/sites/default/files/acordul-de-asociere-rm-ue.pdf .

fundamentalre, astfel cum sunt proclamate în Declarația Universală a Drepturilor Omului și definite de Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, în Actul final de la Helsinki din 1975 al Conferinței pentru Securitate și Cooperare în Europa, precum și în Carta de la Paris pentru o nouă Europă din 1990 (...)", iar art. 12 alin. (3), printre obiective stabilește: „Respectarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale va ghida toate activitățile de cooperare în domeniul libertății, al securității și al justiției."

Acordul de Asociere, a recunoscut aspirațiile europene și opțiunea europeană a Republicii Moldova, inclusiv angajamentul acesteia, de a construi o democrație profundă și durabilă.

Pornind de la ambițiosul Acord de Asociere, la data de 17 iunie 2022, comisia Europeană a prezentat avizul său[2], privind cererea Republicii Moldova de aderare la Uniunea Europeană.

Astfel, relațiile dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană, au intrat într-o nouă etapă strategică de când Consiliul European, a recunoscut perspectiva europeană a Moldovei, și i-a oferit statutul de țară candidată la Uniunea Europeană, la data de 23 iunie 2022.

În acest context, Comisia Europeană, prin avizul său, a prezentat nouă pași pe care Republica Moldova, necesită să îi parcurgă pentru a progresa în continuarea, pe calea aderării la Uniunea Europeană, printre care, se așteaptă ca Republica Moldova să avanseze pe calea unei reforme cuprinzătoare justiției, să combată corupția,să intensifice recuperarea activelor, să reformeze instituțiile publice ș.a.

În special, la capitolul drepturi fundamentale, Comisia Europeană, a remarcat în pct. 1.4. c) faptul că este necesar să se facă mai multe progrese în ceea ce privește dreptul la un proces echitabil.

Prin urmare, Uniunea Europeană, preluând și dezvoltând normele din instrumentele internaționale privind drepturile omului, și-a asumat întreaga responsabilitate de a construi o comunitate sigură în beneficiul cetățenilor săi. În acest sens, a adoptat o serie de directive și regulamente destinate să reglementeze cât mai eficient complexitatea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.

Având în vedere că integrarea în Uniunea Europeană reprezintă un obiectiv național deosebit de important, armonizarea legislației Republicii Moldova cu normele dreptului Uniunii Europene este esențială pentru atingerea acestui scop.

[2] Avizul Comisiei Europene privind cererea Republicii Moldova de aderare la Uniunea Europeană. [online] [citat: 01.04.2024]. Disponibil: https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/system/files/2022-06/Republic%20of%20Moldova%20Opinion%20and%20Annex.pdf .

Experiența noilor state membre ale Uniunii Europene arată că, pentru a deveni membri cu drepturi depline, nu sunt suficiente doar măsuri politice și economice; este necesară, în mod fundamental, o revizuire amplă a cadrului legislativ, pentru a-l alinia la cerințele minime stabilite în actele juridice care formează *acquis-ul* comunitar.

Armonizarea legislației naționale, la *aquis-ul* europeană, va contribui la asigurarea unei justiții echitabile, eficiente și de calitate, asigurarea unei justiții independente, imparțiale, care reprezintă un postulat central al statului de drept. Astfel că, îmbunătățirea sectorului justiției rămâne o prioritate esențială, având o importanță crucială pentru întreaga societate și constituind o condiție fundamentale pentru dezvoltarea reală a unei societăți democratice, în care supremația legii și respectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului sunt valori supreme, garantate.

Scopul lucrării constă în realizarea unui studiu amplu al limitelor judecării cauzelor penale prin prisma garantării principiilor fundamentale ale dreptului procesual penal, și optimizarea cadrului de reglementare din acest domeniu.

Obiectivele propuse în teză în:

- Determinarea conținutului juridic și formularea noțiunii de *limite ale judecării cauzei* în procesul penal;
- dezvăluirea esenței și a conținutului limitelor judecării cauzei penale, în funcție de cercul persoanelor implicate în proces;
- determinarea și clasificarea categoriilor de persoane care nu au statut de inculpați în cauzele penale, dar ale căror acțiuni ilegale sunt legate de fapta incriminată a inculpatului, examinată în instanța de fond;
- identificarea condițiilor referitoare la modificarea învinuirii în instanța de fond;
- elaborarea criteriilor referitoare la recunoașterea învinuirii modificate ca agravând situația inculpatului sau încălcând dreptul acestuia la apărare;
- identificarea limitelor speciale ale judecării cauzei penale, stabilind cerințele specifice privind cadrul cercetării judecătorești, pronunțarea sentinței și modificarea învinuirii în instanță, în funcție de anumite categorii de cauze sau persoane;
- analiza limitelor judecării cauzelor penale prin prisma standardelor procesului echitabil;
- stabilirea limitelor admisibile pentru modificarea învinuirii în instanța de fond, în concordanță cu cerințele ce țin de limitele judecării cauzei penale;

- cercetarea practicii de aplicare a cerințelor legale referitoare la limitele judecării cauzei penale în spețe concrete și demonstrarea, în baza studiului empiric, a importanței pe care o are din perspectiva dreptului la apărare;
- analiza modului în care sunt aplicate limitele judecării în cadrul anumitor categorii de cauze.

Ipoteza de cercetare pornește de la faptul că reglementările actuale ale limitelor judecării cauzelor penale, în special în ceea ce privește modificarea învinuirii în instanța de fond, sunt insuficient dezvoltate și aplicarea lor în practică nu garantează întotdeauna respectarea drepturilor fundamentale ale inculpaților. Această lacună legislativă poate genera incertitudini și riscuri de abuz, influențând negativ corectitudinea procesului penal. Se presupune că o analiză detaliată a acestor limite, în corelație cu standardele internaționale, poate contribui la identificarea unor soluții pentru clarificarea și perfecționarea legislației procesual-penale, în scopul asigurării unui proces echitabil.

Sinteza metodologiei de cercetare și justificarea metodelor de cercetare alese. Teza de doctorat a fost elaborată utilizând un ansamblu de metode și procedee științifice, printre care: metoda istorică (pentru examinarea evoluției conceptului limitelor judecării cauzei pe parcursul diferitelor perioade de timp), metoda sistematică (pentru analiza simultană a limitelor judecării cauzei penale în instanța de fond și a modificării învinuirii, atât în sensul agravării, cât și al atenuării), metoda comparației (pentru identificarea diferențelor și asemănărilor între dispozițiile legale naționale și cele din alte state), metoda logică (pentru utilizarea raționamentului și aplicarea procedurilor analitice care au facilitat formularea concluziilor și propunerea recomandărilor), metoda textuală (pentru interpretarea gramaticală a termenilor și noțiunilor, în vederea înțelegerii corecte a sensului acestora), metoda analizei documentelor (pentru colectarea de date cantitative și calitative) și studiul de caz (pentru identificarea cazurilor relevante ce se intersectează cu tema lucrării).

Descrierea situației în domeniul de cercetare. Subiectul limitelor judecării cauzei penale a fost abordat de mai mulți teoreticieni, care au studiat această instituție în contextul său general, ca o condiție esențială a etapei judecării cauzei. Printre aceștia se numără autori consacrați din Republica Moldova, precum T. Vizdoaga, I. Dolea, D. Roman, T. Osoianu, Iu. Sedlețchi, M. Poalelungi și alții. În plus, diverse aspecte ale acestei teme au fost cercetate și de savanți din alte state, cum ar fi A. Crișu, T. Toader, Gh. Mateuț, M. Udroiu, Gr. Theodoru, I. Neagu și alții din România, precum și G. Agheeva, S. Alekseev, M. Baglai, M. Bajanov, B. Bezlepkin, V. Daev, T. Dobrovoliskaya, M. Strogovici și alții din Federația Rusă.

Deși contribuțiile multor cercetători la studiul problemelor legate de limitele judecării cauzei în instanța de fond sunt de necontestat, în teoria procesului penal nu se regăsește o viziune unitară asupra

noțiunii și conținutului juridic al instituției limitelor examinării cauzei penale în instanța de fond. Lucrările de specialitate dedicate acestui subiect nu abordează în detaliu particularitățile limitelor judecării în cadrul unor categorii specifice de dosare. Mai mult, această temă nu a fost suficient investigată din perspectiva standardelor internaționale ale unui proces echitabil, iar analiza limitelor judecării cauzei penale nu a fost realizată în contextul dreptului procesual-penal comparat.

Această teză adaugă noi perspective la cercetările anterioare din domeniu, evidențiind tendințele și aspectele recente ale evoluției științei dreptului procesual penal, în concordanță cu etapele actuale de dezvoltare ale societății.

Noutatea științifică a cercetării constă în faptul că, deși limitele judecării cauzei reprezintă o garanție importantă a dreptului la un proces echitabil, există puține lucrări care să ofere o analiză detaliată și o viziune cuprinzătoare asupra esenței acestora. Prin urmare, pentru prima dată în doctrina națională, s-a realizat o cercetare fundamentală a esenței și conținutului limitelor judecării cauzei penale, identificându-se rolul și importanța acestei instituții în asigurarea drepturilor și intereselor persoanei în cadrul examinării cauzelor penale, inclusiv în corelație cu standardele internaționale ale unui proces echitabil.

Importanța teoretică și valoarea aplicativă a lucrării. Deși, instituția limitelor judecării cauzei penale, se confruntă des în practica judiciară națională, cât și în jurisprudența CtEDO, totuși, există relativ puține lucrări care ar fi efectuat o analiză amplă și multiaspectuală a esenței și naturii juridice a acesteia. Prezenta lucrare, dezvăluie natura juridică a limitei judecării cauzei, prezintă o abordare detaliată a conținutului său, prin prisma standardelor internaționale.

Rezultatele științifice vor contribui la îmbunătățirea Codului de procedură penală, iar recomandările practice, susținute de argumente în cadrul lucrării, vor fi utile avocaților, judecătorilor, procurorilor și ofițerilor de urmărire penală, pentru o aplicare corectă și uniformă a practicii judiciare. De asemenea, conținutul tezei de doctorat poate fi valorificat în cadrul procesului educațional, atât în formarea inițială, cât și în cea continuă a profesioniștilor din domeniu.

Prin urmare, raționamentele prenotate, confirmă că tema abordată este una importantă, rămânând a fi una actuală, context în care prezintă interes atât teoretic, cât și practic.

Sumarul capitolelor tezei. Conținutul de bază al tezei de doctorat este expus în patru capitole.

Concluziile generale și recomandările din teză reflectă principalele rezultate științifice obținute în urma cercetărilor realizate asupra limitelor judecării cauzei în cadrul procedurii penale naționale. Acestea sintetizează descoperirile cheie și propun soluții pentru îmbunătățirea reglementărilor și practicii judiciare în acest domeniu.

Aprobarea rezultatelor. Rezultatele cercetărilor din lucrare au fost prezentate la conferinţele ştiinţifice naționale și internaționale, inclusiv peste hotare, și reflectate în articolele științifice.

Publicațiile la tema tezei. La tema tezei de doctorat au fost publicate 8 lucrări științifice.

Volumul şi structura tezei: 254 pagini text de bază ce cuprinde: introducerea, patru capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografia din 259 titluri; declaraţia privind asumarea răspunderii; CV-ul autorului.

Cuvinte-cheie*:* învinuire, inculpat, rechizitoriu, obiect al judecării cauzei penale, limitele judecării cauzei, încadrare juridică, procuror, instanță de judecată, atenuarea situației, agravarea situației, drept la apărare.

CONȚINUTUL TEZEI

Capitolul 1, intitulat ***Analiza situației în domeniul limitelor judecării cauzei***, conține o trecere în revistă a materialelor științifice la tema tezei de doctorat publicate în Republica Moldova și România, dar și în alte state, precum Federația Rusă ș. a.

Deși subiectul limitelor judecării cauzei penale a fost abordat tangential în literatura de specialitate din Republica Moldova, am reușit totuși să identificăm o serie de lucrări și idei generale a mai multor savanți notorii care au demonstrat și continuă să demonstreze, un anumit interes științific față de instituția limitelor judecării cauzei. Opiniile ştiinţifice şi concepţiile formulate de cercetătorii Vizdoagă T., Dolea I., Sedleţchi Iu., Roman D., Osoianu T., Eşanu A., Poalelungi M. ș.a. (Republica Moldova); Bîrsan C., Udroiu M, Crișu A., Toader T., Mateuț Gh., Theodoru Gr., Neagu I. ș.a. (România); Agheeva G., Alekseev S., Baglai M., Bajanov M., Bezlepchin B., Bravilova E., Daev V., Dobrovoliskaya T., Strogovici M. (Federația Rusă) ș.a. au fost analizate în conținutul tezei de doctorat, constituind un suport temeinic în avansarea cercetării și formularea viziunilor și a concluziilor ulterioare.

Urmare a identificării situației în ceea ce privește limitele judecării cauzei penale, a fost stabilit nivelul de investigație al temei, au fost definite obiectivele cercetării și a fost formulată problema științifică.

Capitolul 2, întitulat ***Considerații generale privind conceptul limitelor judecării cauzei penale,*** este consacrat conceptului și conținutului limitelor judecării cauzei penale și, limitelor judecării cauzei penale în raport cu standardele europene ale unui proces echitabil.

S-a constatat că Convenţia Europeană pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale prevede în art. 6 pct. 3): „Orice acuzat are, în special, dreptul: a) să fie informat, în termenul cel mai scurt, într-o limbă pe care o înţelege şi în mod amănunţit, asupra naturii şi cauzei acuzaţiei aduse împotriva sa; b) să dispună de timpul şi de înlesnirile necesare pregătirii apărării sale...”.[3]

Pentru a asigura legalitatea procesului penal și respectarea principiilor fundamentale pe care se bazează desfășurarea acestuia, legiuitorul a prevăzut în legislația procesual-penală mai multe norme care oferă garanții suplimentare în acest sens.

În lucrare a fost subliniat conceptul și conținutul limitelor judecării cauzei penale, evidențiindu-se faptul că examinarea cauzelor penale în instanța de fond se desfășoară în strictă conformitate cu limitele stabilite de legea procesual-penală.

[3] Convenția pentru apărarea drepturilor omului și libertăților fundamentale. Adoptată la Roma la 4 noiembrie 1950. În vigoare din 3 septembrie 1953. [online] [accesat: 10.05.2023]. Disponibil: https://drepturilecopilului.md/files/01_Conventia%20europeana%20a%20drepturilor%20omului.pdf .

Reglementând „dreptul de a cunoaște natura faptei ce i se reține în sarcină și motivele acuzației aduse în legătură cu aceasta, dreptul la apărare pune în evidență importanța deosebită pe care o are acesta în cadrul unui proces echitabil, specific oricărei societăți democratice.”[4]

Cadrul procesual-penal de reglementare dovedește incontestabil faptul că, „realizarea acestor drepturi comportă existența mai multor garanţii specifice persoanei acuzate de săvârşirea faptei penale, avându-se în vedere că, într-o accepţie largă, acestea cuprind totalitatea drepturilor şi regulilor procesuale care oferă persoanei posibilitatea de a se apăra împotriva acuzaţiilor ce i se aduc, de a contesta învinuirile, de a scoate la iveală nevinovăţia sa etc.”[5]

În suita reglementărilor se înscrie indubitabil și art. 325 CPP RM, cu denumirea marginală *Limitele judecării cauzei,* potrivit căruia „judecarea cauzei în primă instanţă se efectuează numai în privinţa persoanei puse sub învinuire şi numai în limitele învinuirii formulate în rechizitoriu.”

Respectiva regulă „este guvernată de principiul contradictorialității, astfel încât instanța de judecată având un rol pasiv în disputa dintre părți. Respectiv din rațiunea acestei reglementări rezultă că instanța nu poate interveni în modificarea învinuirii din propria inițiativă, fiind ținută în examinarea cauzei de limitele obiectului judecării cauzei.”[6]

Conform Dicționarului Universal al limbii române, noțiunea de limită are câteva sensuri: „a) linie de separație, de demarcație, margine; b) dată fixă, termen extrem; c) punct până la care pot ajunge posibilitățile, facultățile, mijloacele cuiva; d) punct până la care cineva își poate permite ceva; ceea ce nu poate fi depășit”[7].

Din sensul etimologic al termenului „limită” se pot desprinde cele două aspecte ale limitelor judecării cauzei: funcțional și material. Pentru a le concretiza, sunt necesare anumite precizări referitoare la conținutul judecării cauzei penale.

În legislație și doctrină, judecarea cauzelor penale este determinată ca fiind:

1) ședința de judecată în cadrul instanței de fond și în cadrul exercitării căilor de atac;

---

[4] **POSTICĂ, A.** Conceptul și conținutul limitelor judecării cauzei conform legislației procesual penale. În: *Studia Universitatis Moldaviae. Seria „Ştiinţe Sociale”,* 2019, nr. 8(128), pp. 188-193. [online] [citat: 10.10.2021]. Disponibil: https://social.studiamsu.md/wp-content/uploads/2019/01/24.-p.188-193.pdf

[5] **POSTICĂ, A.** Conceptul și conținutul limitelor judecării cauzei conform legislației procesual penale. Op.cit., p. 189.

[6] **POSTICĂ, A.** Limitele modificării învinuirii în instanţa de judecată. În: *Conferința Științifică Internațională „Perspectivele și Problemele Integrării în Spațiul European al Cercetării și Educației”,* Ediția a IX, Cahul, 03 iunie 2022, pp. 121 – 126. [online] [citat: 10.01.2023]. Disponibil: https://conference-prospects.usch.md/files/archive/2022/Volumul_IX-Part_1_2022.pdf .

[7] OPREA, I., PAMFIL, C.-G., RADU, R., ZĂSTROIU, R. *Noul Dicționar Universal al limbii române. Ediția a II-a.* București: Ed. Litera Internațional, 2006, p. 742.

2) fază a procesului penal în care instanța de fond examinează probele prezentate de părți, soluționează chestiunile legate de legalitatea și temeinicia acuzării aduse inculpatului (dovedirea faptei prejudiciabile și a vinovăției făptuitorului) și aplică pedeapsa corespunzătoare.

Judecata în primă instanță „trebuie să ofere o soluție completă pentru toate aspectele esențiale ale cauzei". Astfel, instanța învestită cu soluționarea cauzei are datoria de a se pronunța asupra tuturor elementelor care fac obiectul procesului, respectiv asupra „faptelor" și „persoanelor" menționate în actul de sesizare. Conflictul de drept penal aflat pe rolul instanței de fond este limitat, din punct de vedere obiectiv, la fapta care l-a generat și la persoanele implicate. Acesta este adus în fața organelor judiciare prin transmiterea de către procuror în instanța de judecată a cauzei cu rechizitoriu. „Fără aducerea lui în justiție, conflictul de drept penal nu poate face obiectul judecății. Această limitare decurge din principiul că instanța nu se poate sesiza din oficiu, cu judecarea și soluționarea unui conflict de drept penal, trimiterea în judecată, deci aducerea acestui conflict în justiție fiind un atribut exclusiv al procurorului"[8].

Se cere de remarcat că art. 325 CPP RM, „nu limitează în mod absolut dreptul instanței de a interveni în situația de fapt și de drept și a o modifica în momentul când pronunță sentința. Prin urmare, în urma examinării cauzei, poate recunoaște că inculpatul a săvârșit o infracțiune mai ușoară decât cea menționată în rechizitoriu, poate recunoaște unele circumstanțe atenuante, chiar dacă nu au fost menționate, poate stabili că există cauze care înlătură caracterul penal al faptei, poate libera de răspundere penală sau de pedeapsă penală. În cazul de față, este aplicat raționamentul *a fortiori* – odată ce instanța poate pronunța o sentință de achitare cu atât mai mult este admis ca instanța să nu fie legată de constatările din rechizitoriu"[9].

În raport cu standardele europene ale unui proces echitabil, s-a constatat că legislația procesual-penală, ca un atribut al statului de drept, trebuie să vizeze nu doar protejarea drepturilor persoanelor vătămate de infracțiuni, ci și apărarea persoanelor urmărite penal împotriva tragerii la răspundere sau condamnării ilegale sau nejustificate, precum și prevenirea abuzurilor din partea autorităților judiciare și a celor responsabili pentru administrarea justiției.

Prin art. 8 din Constituția Republicii Moldova, este consacrat un principiu constituțional esențial, care reflectă una dintre regulile fundamentale ale dreptului internațional: statele trebuie să îndeplinească cu bună-credință obligațiile asumate în conformitate cu dreptul internațional. În acest

[8] DONGOROZ, V. ș.a. *Explicații teoretice ale Codului de procedură penală român. Partea specială. Vol. II.* București: Ed. Academiei, 1976, p. 190.
[9] DOLEA, I. *Codul de procedură penală al Republicii Moldova: Comentariu aplicativ. Ediția a 2-a.* Chișinău: Ed. Cartea Juridică, 2020, p. 918.

sens, Declarația ONU asupra principiilor dreptului internațional din 24 octombrie 1970, subliniază obligația de a respecta cu bună-credință angajamentele asumate prin Cartea ONU, precum și obligațiile care derivă din principiile și regulile generale recunoscute ale dreptului internațional și din acordurile internaționale, în acord cu principiile dreptului internațional.

Prin urmare, standardele internaționale ale unui proces de judecată echitabil reprezintă normele de drept internațional care conțin standarde în privința garanțiilor procesuale ale persoanei în procesul penal, recunoscute şi aplicate de legislațiile naționale cu titlu obligatoriu pe propriul teritoriu.

Asigurarea unui proces echitabil presupune ca orice persoană acuzată de o infracțiune să fie judecată de un tribunal independent, care să garanteze atât independența procesuală, cât și cea substanțială. Aceasta este o cerință esențială, conform jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului. Întregul ansamblu de proceduri judiciare, măsuri și acte procesual-penale trebuie să fie reglementat de aceleași principii, atât în ansamblul lor, cât și în particularitățile fiecărei etape. Respectarea acestor principii trebuie să fie „prioritatea principală a magistraților, care au responsabilitatea de a soluționa cauzele într-un mod corect și temeinic pe parcursul întregului proces penal”[10].

Curtea Europeană admite, în principiu, posibilitatea modificării învinuirii în legislația națională, fără a se implică în legislațiile statelor. Modificarea învinuirii, prin sine însuși, chiar și în sensul agravării în cadrul ședinței de judecată nu încalcă drepturile inculpatului.

Conform poziției Curții Europene a Drepturilor Omului, drepturile fundamentale ale acuzatului sunt încălcate atunci când sunt întrunite concomitent următoarele trei criterii referitoare la modificarea învinuirii: 1) între învinuirea inițială și cea nouă există deosebiri esențiale (criteriul modificării substanțiale a învinuirii); 2) învinuitul nu a prevăzut posibila modificare a învinuirii (criteriul inopinat al modificării învinuirii); 3) învinuitul nu a reușit, eficient și la momentul oportun, să reacționeze la noua învinuire (criteriul imposibilității reacționării).

În jurisprudența CtEDO, s-a subliniat importanța limitelor judecării cauzei, în special în contextul schimbării încadrării juridice a faptei. Astfel, instanțele europene recunosc acuzatului dreptul nu doar de a fi informat cu privire la faptele materiale care constituie acuzația, dar și de a fi notificat detaliat despre încadrarea juridică a acestora, având, în plus, dreptul de a-și exercita apărarea în fața modificărilor aduse acuzației.

[10] ȘTEFĂNESCU, B. *Garanțiile juridice ale respectării legii procesual-penale în activitatea de judecată.* București: Ed. Hamangiu, 2007, p. 152.

S-a concluzionat că normele procesual-penale trebuie să reglementeze statutul procesual al părților implicate în proces, iar în faza de judecată, aceste drepturi sunt garantate prin limitele judecării cauzei penale.

Capitolul 3 pune în discuție ***Limitele judecării cauzei penale după cercul de persoane,*** făcîndu-se referire, în special la *limitele judecării cauzei penale privitor la persoana pusă sub învinuire; limitele judecării cauzei penale în raport cu garanțiile procesual-penale ale coparticipanților și altor persoane implicate în comiterea infracțiunii care nu au calitatea de inculpat în cauza penală*.

Judecarea cauzelor penale este determinată de cercul de persoane și de conținutul învinuirii.

Stabilirea limitelor judecării cauzelor penale în funcție de cercul de persoane implicate presupune că procesul penal se desfășoară în mod principal în privința învinuitului(inculpatului), adică persoana față de care a fost emisă o ordonanță de punere sub învinuire în cadrul urmăririi penale. Acesta este subiectul principal al procesului, iar instanța se va concentra pe faptele care formează acuzația și pe probele prezentate împotriva sa.

Totuși, pe parcursul procesului de judecată, pot apărea circumstanțe în care se impune examinarea implicării altor persoane, nu doar a inculpatului. Astfel, poate apărea necesitatea de a cerceta dacă alte persoane au participat împreună cu inculpatul la comiterea infracțiunii, chiar dacă aceste persoane nu au fost inițial incluse în cauza respectivă sau nu au fost stabilite în ședințele de judecată. Aceste persoane ar putea fi implicate în același act infracțional, iar instanța trebuie să stabilească dacă acestea au avut un rol în săvârșirea infracțiunii sau dacă faptele lor pot influența caracterul infracțional al acțiunilor inculpatului.

În calitate de fapte prejudiciabile indisolubile de infracțiunea examinată în ședința de judecată pot fi acțiunile/inacțiunile ilegale ale altor persoane care au determinat comiterea infracțiunii de către inculpat sau care exclud caracterul penal al faptei aflate pe rolul instanței (de exemplu, legitima apărare, extrema necesitate) sau cele care pot diminua pedeapsa inculpatului (de exemplu, comiterea infracțiunii în stare de afect). La caz, pot fi atribuite, acțiunile ilegale ale persoanelor a căror identificare influențează dovedirea faptei prejudiciabile examinate (ca exemplu: declarațiile cu bună-știință false, aplicarea metodelor ilegale de urmărire penală etc.). Necesitatea examinării în ședința de judecată a acțiunilor ilegale ale acestor persoane reiese din interconexiunea acțiunilor lor la comiterea unei infracțiuni sau a mai multor fapte, cuprinse de circumstanțe de fapt unice și indispensabile de aceleași consecințe juridice. Nestabilirea sau stabilirea incorectă a faptului unei infracțiuni (sau doar

cu privire la o singură persoană) poate determina pronunțarea unei sentințe ilegale și neîntemeiate într-o altă cauză (sau în privința altei persoane).

Comiterea infracțiunilor de aceste persoane de comun cu inculpatul ne pune uneori în situația imposibilității delimitării acțiunilor fiecăruia, făcând nerealizabilă examinarea faptei doar în privința inculpatului. Stabilirea faptului comiterii infracțiunii de comun cu o altă persoană și identificarea rolului ei va influența asupra modalității și mărimii pedepsei aplicate inculpatului. Examinarea în ședința de judecată a acțiunilor persoanelor care nu au statut de inculpat atrage încălcarea limitelor judecării cauzelor penale și ale drepturilor acestor persoane. În acest sens fiind necesară stabilirea limitelor examinării acțiunilor ilegale ale acestor persoane. De asemenea, este necesar să se clarifice problema legată de posibilitatea, necesitatea și raționalitatea participării acestora la judecarea cauzei penale în ceea ce privește coparticipantul. În plus, este esențial să stabilim limitele în care acțiunile ilegale ale acestor persoane pot fi reflectate în sentință, precum și admisibilitatea menționării numelui lor în contextul infracțiunii investigate în cadrul ședinței de judecată. Toate aceste aspecte sunt intercorelate și, prin urmare, trebuie analizate în mod complex[11].

În ceea ce privește indicarea categoriilor de persoane vizate anterior în conținutul sentinței, acestea pot fi împărțite în două categorii: persoanele care pot fi nominalizate în sentință (în formularea învinuirii) cu indicarea numelui, în legătură cu infracțiunea comisă, și persoanele care nu pot fi nominalizate în textul sentinței pronunțate în privința coparticipantului la infracțiune.

La cel dintâi grup se atribuie persoanele în privința cărora urmărirea penală a încetat, persoanele condamnate și cele recunoscute iresponsabile în ordinea stabilită de lege. Or, indicarea numelui lor nu contravine principiilor procesului penal, nu încalcă drepturile acestora, deoarece ele sunt deja recunoscute ca persoane care au comis infracțiunea prin ordonanța procurorului. Totodată, după expunerea esenței învinuirii aduse (art. 366 alin. (1) CPP RM), în sentință trebuie să se regăsească temeiurile în baza cărora acțiunile prejudiciabile ale acestora nu constituie obiect al respectivei ședințe de judecată.

La al doilea grup sunt atribuite persoanele scoase de sub urmărirea penală, persoanele referitor la care a fost disjunsă cauza penală, cele care se bucură de imunitate diplomatică sau parlamentară. Indicarea numelui lor în sentință în legătură cu infracțiunea comisă este inadmisibilă.

În sentință (în formularea învinuirii), este rațional să se indice doar prima literă a numelui persoanelor vizate, ceea ce va împiedica identificarea acestora ca persoane concrete și, în același timp,

[11] БРАВИЛОВА, Е. А. *Пределы судебного разбирательства.* Дисс. на соиск. учен. степ. *канд*. юрид. наук. Екатеринбург, 2004., 55-56.

va permite o delimitare clară față de alte persoane. Această abordare va contribui la evitarea folosirii formulărilor voluminoase și sofisticate în textul sentinței, asigurând astfel o exprimare mai concisă și mai clară.

În concluzii, reglementarea instituţiei limitelor judecării cauzei după cercul de persoane, evidențiază importanța fundamentală a dreptului persoanei acuzate de a cunoaște natura faptei de care este acuzată și motivele acuzației, precum și dreptul său la apărare. Exercitarea acestor drepturi presupune aplicarea unor garanții specifice, având în vedere că, într-o abordare largă, ele includ un întreg set de drepturi și reguli procesuale care permit persoanei acuzate să se apere împotriva acuzațiilor, să conteste învinuirile și să demonstreze nevinovăția sa.

În Capitolul 4, intitulat ***Limitele judecării cauzei după conținutul învinuirii formulate în rechizitoriu,*** sunt analizate, în special: *noțiunea, structura și conținutul învinuirii formulate în rechizitoriu; caracteristica, conceptul și particularitățile limitelor modificării învinuirii în instanța de judecată; neagravarea situației inculpatului – condiție inerentă a modificării învinuirii în instanța de judecată; neadmiterea lezării dreptului la apărare al inculpatului în cazul modificării învinuirii în instanță; particularitățile limitelor judecării cauzei pe anumite categorii de cauze.*

Determinarea cu exactitate a momentului în care se poate considera că există o „acuzație în materie penală" are o importanță deosebită, deoarece, din acel punct, se garantează drepturile prevăzute de art. 6 din CoEDO. Termenul de „învinuire" în sens restrâns include trei elemente esențiale: 1) circumstanțele de fapt (descrierea infracțiunii comise); 2) formularea juridică a acuzației; 3) încadrarea juridică (precizarea articolului, alineatului sau punctului din norma penală care stabilește răspunderea pentru fapta respectivă). Aceste trei componente trebuie să reflecte, în mod consecutiv, esența faptei incriminate unei persoane anume.

Pentru a clarifica limitele judecării cauzelor penale în funcție de conținutul învinuirii, este necesar să definim noțiunea de „învinuire". În literatura de specialitate, există diverse puncte de vedere cu privire la structura material-juridică a învinuirii. Astfel, Strogovici M., Davâdov P., Dobrovolskaia T. și alți autori consideră că învinuirea cuprinde atât formularea acuzării, cât și încadrarea juridică a faptei incriminate. În viziunea acestora, termenul „învinuire" se referă la comportamentele sociale periculoase și ilegale, identificate în cadrul proceselor penale, care constituie elementele unei infracțiuni, corelate cu faptele persoanelor acuzate.[12]

[12] СТРОГОВИЧ, М. С. *Курс советского уголовного процесса*. Москва, 1958, с. 428; ДАВЫДОВ, П. М. *Обвинение в советском уголовном процессе.* Свердловск, 1974, с. 39-40; ФРАНЦИФОРОВ, Ю. В. *Обвинение как средство обеспечения прав и законных интересов обвиняемого в уголовном судопроизводстве.* Дисс. канд. юрид. наук. Саратов, 1998, с. 22-23; БОБЫЛЕВ, М. П. *Обвинение как предмет уголовного правосудия в современной России.* Op.cit., с. 13.

Acuzarea „trebuie distinsă în sens material (substanțial) și în sens procesual. Sensul material (substanțial) al acuzării cuprinde totalitatea faptelor social-periculoase și ilicite, stabilite în cauză și incriminate potrivit legii penale, pentru care persoana este condamnată, iar sensul procesual – activitatea legală a organelor și persoanelor competente în vederea demascării făptuitorului în săvârșirea faptei incriminate și argumentării răspunderii penale în scopul condamnării lui."[13]

În literatura de specialitate învinuirii i se atribuie și alte sensuri: funcție procesual-penală; activitate a acuzatorului în instanță[14]; raport juridic procesual[15] etc. Și totuși, majoritatea autorilor, de rând cu alte sensuri ale învinuirii, ne vorbesc despre învinuire ca „afirmație", „teză", „conținut al activității de acuzare", „prevederi formulate" în care se descrie esența faptei incriminate unei persoane concrete, adică este evidențiată importanța juridico-materială a ei. Aceasta nu este întâmplător, deoarece noțiunea de „învinuire" poate fi interpretată astfel doar în concordanță cu normele procesual-penale care reglementează procedura de formulare, modificare și completare a învinuirii.[16].

Determinarea cu precizie a momentului din care se poate vorbi despre o *acuzație în materie penală* prezintă o importanță deosebită, întrucât, din acel moment, este garantat dreptul prevăzut de art. 6 din CEDO. În acord cu jurisprudența CtEDO, „la interpretarea noțiunii de acuzație în materie penală, dobândirea calității de suspect intervine *ex lege*, atunci când sunt îndeplinite condițiile care impun organului judiciar să constate existența unei acuzații în materie penală, să dispună efectuarea în continuare a urmăririi penale față de suspect și să-i aducă la cunoștință drepturile."[17]

Totodată „formularea învinuirii constituie o prerogativă exclusivă a procurorului, căruia îi revine atribuția de punere sub învinuire și înaintare a actului de învinuire în procesul urmăririi penale și sesizarea prin rechizitoriu, dispozitivul căruia, cu privire la învinuirea imputată persoanei, și constituie obiectul judecării cauzei în instanță."[18]

Învinuirea formulată în ordonanța de punere sub învinuire poate suferi modificări atât în faza de urmărire penală, cât și în cadrul fazelor judiciare. Legea procesual-penală se fundamentează pe principiul variabilității învinuirii, stabilind cerințe și limite clare pentru modificarea acesteia, precum

---

[13] VIZDOAGĂ, T. *Exercitarea acuzării în instanța de fond: probleme și perspective. Autoreferatul tezei de doctor în drept. Chișinău, 2002*, p. 4.
[14] СТРОГОВИЧ, М. С. *Курс советского уголовного процесса.* Op.cit., с. 190.
[15] ДАЕВ, В. К. К понятию обвинения в советском уголовном процессе. В: *Правоведение*, N.1/1970, с. 85.
[16] БРАВИЛОВА, Е. А. *Пределы судебного разбирательства.* Op.cit., с. 106.
[17] *Codul de procedură penală. Comentariu pe articole.* / Coord.: M. UDROIU. Vol. 2. București: Ed. C. H. BECK, 2015. 1691 p. ISBN 978-606-18-0409-2, p. 238.
[18] **POSTICĂ, A.** Conținutul învinuirii formulate în rechizitoriu – element obligatoriu al limitelor judecării cauzei. În: *Integrare prin cercetare și inovare.: Științe juridice și economice*. Chișinău: Centrul Editorial-Poligrafic al USM, 2020, Vol.2, R, SJE, p. 204 – 205. [online] [citat: 01.02.2024]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/204-208_14.pdf.

și o ordine procesuală bine reglementată. Astfel, în faza urmăririi penale, legea permite modificarea învinuirii, cu respectarea ordinii procesuale specifice, în timp ce în etapele judiciare, și mai ales în cadrul examinării cauzei penale de către instanța de fond, modificarea învinuirii este permisă doar în condițiile prevăzute expres de lege și în limitele stricte stabilite.

Agravarea situației învinuitului (ca o condiție derivată din prevederile normelor de drept penal) apare doar în cazul în care modificările aduse semnelor de fapt și juridice, precum și încadrării infracțiunii, conduc la consecințe juridico-penale mult mai grave decât cele prevăzute de învinuirea inițială. În același timp, cerința inadmisibilității încălcării dreptului la apărare (ca normă procesual-penală) nu este respectată atunci când, în urma modificării semnelor juridice și de fapt, învinuitul este privat de mijloacele de apărare prevăzute de legea procesual-penală.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Rezultatele obţinute în prezenta teză de doctorat s-au reflectat în următoarele: a fost determinat conceptul și conținutul limitelor judecării cauzei penale, în acord cu legislația procesual penală, precum și s-a dezvăluit esența limitelor judecării cauzei penale (125, p. 62 - 78); a fost cercetat conținutul învinuirii formulate în rechizitoriu, ca element al limitelor judecării cauzelor penale (126, p. 123 - 143); au fost identificae, sub aspect teoretic și practic, garanțiile respectării dreptului la apărare a inculpatului, în contextul modificării învinuirii în instanță de judecată în sensul agravării (127, p. 189 - 208); au fost analizate limitele judecării cauzei în primă instanță, drept garant al respectării principiilor fundamentale ale dreptului procesual penal (128, p. 62 - 78); s-au indentificat limitele modificării învinuirii în instanță de judecată, în special au fost punctate condițiile referitoare la modificarea învinuirii în instanța de fond (129, p. 143 - 189); s-au analizat limitele speciale ale judecării cauzelor penale, prin stabilirea cerințelor specifice privind cercetarea judecătorească, pronunțarea sentinței și modificarea învinuitii în instanță (129, p. 208 - 223); s-a cercetat principiul neagravării situației inculpatului, în cazul modificării învinuirii în instanța de judecată, în special prin prisma standardelor procesului echitabil (130, p. 169 - 189); au fost stabilite limitele admisibile pentru modificarea învinuirii în instanță. (130, p. 169 - 189).

În urma cercetării complexe a temei tezei de doctorat, a fost soluționată ***problema ştiinţifică importantă*** care s-a referit la conceptualizarea instituției limitelor judecării cauzei penale, ceea ce a condus la clarificarea acestora pentru teoreticieni și practicieni din domeniul procedurii penale. Lucrarea oferă o abordare sistematică a condițiilor și criteriilor care definesc aceste limite, inclusiv în

ceea ce privește învinuirea, modificările acesteia și implicarea diferitelor categorii de persoane în procesul penal. Astfel, cercetarea contribuie la consolidarea doctrinei procesual-penale, prin formularea și argumentarea unor propuneri de lege ferenda, menite să îmbunătățească reglementările actuale și să asigure o aplicare mai coerentă și eficientă a principiilor procesului penal.

Soluționarea problemei ştiinţifice importante a fost demonstrată prin **concluziile** elaborate în baza ipotezei de cercetare, după cum urmează:

1. *Limitele judecării cauzei în procesul penal* reprezintă cadrul procesual în care instanța de judecată poate examina faptele, probele și circumstanțele relevante într-o anumită cauză penală. Aceste limite constituie un cadru procesual necesar pentru asigurarea unui proces echitabil și pentru protejarea drepturilor și libertăților fundamentale ale persoanelor implicate, în special dreptul la apărare al inculpatului (A se vedea: Capitolul 2, Subcapitolul 2.1.).

2. Obiectul și limitele judecării cauzei sunt strâns legate de fundamentul acesteia – învinuirea. În timp ce obiectul judecării reflectă conținutul procesului, adică ceea ce este examinat, limitele judecării stabilesc modul în care acest conținut poate fi modificat. Dacă obiectul răspunde la întrebarea „ce?”, limitele indică „cum?” se va desfășura judecata. Astfel, obiectul judecării cauzei penale este reprezentat de învinuirea formulată, iar limitele acesteia determină hotarele în care poate fi cercetată și modificată învinuirea (A se vedea: Capitolul 4, Subcapitolul 4.1.).

3. Modificarea învinuirii inițiale este permisă doar dacă noua învinuire nu aduce diferențe substanțiale față de cea inițială, iar învinuitului i se garantează dreptul de a reacționa în mod eficient și într-un termen rezonabil la schimbările survenite în acuzare. Astfel, modificarea nu trebuie să fie făcută pe nepregătite, asigurându-se că dreptul la apărare al inculpatului este respectat (A se vedea: Capitolul 2, Subcapitolul 2.2.).

4. Considerăm inadmisibil ca, în sentință, să fie indicat rolul de organizator sau alte acțiuni specifice imputate unui coparticipant care nu este inculpat în cauza respectivă, în special atunci când aceste acțiuni sunt legate de modalitatea și motivul comiterii infracțiunii, caracteristice doar pentru acea persoană. Instanța nu are dreptul să precizeze în sentință gradul de activitate mai mic sau mai mare al unui coparticipant la infracțiune, în legătură cu o persoană deja condamnată sau eliberată de răspundere penală pe baza unor temeiuri legale (A se vedea: Capitolul 3, Subcapitolul 3.2.).

5. În ceea ce privește menționarea anumitor categorii de persoane în conținutul sentinței, acestea pot fi împărțite în două grupuri distincte: persoanele care pot fi nominalizate în sentință, în contextul formulării învinuirii, cu indicarea numelui lor în legătură cu infracțiunea comisă, și persoanele care nu pot fi nominalizate în textul sentinței pronunțate în privința coparticipantului la infracțiune.

Primul grup cuprinde persoanele față de care s-a dispus încetarea urmăririi penale, persoanele condamnate și cele recunoscute iresponsabile în conformitate cu legea. Indicarea numelui acestora în sentință nu contravine principiilor procesului penal și nu le încalcă drepturile, având în vedere că acestea au fost deja recunoscute ca autori ai infracțiunii prin ordonanța procurorului. De asemenea, după expunerea esenței învinuirii, conform articolului 366 alin. (1) din CPP RM, în sentință trebuie să fie menționate temeiurile în baza cărora acțiunile prejudiciabile ale acestora nu fac obiectul respectivei ședințe de judecată.

Al doilea grup include persoanele față de care s-a dispus scoaterea de sub urmărirea penală, persoanele pentru care a fost disjunsă cauza penală, sau cele care beneficiază de imunitate diplomatică. Indicarea numelui acestora în sentință în legătură cu infracțiunea comisă este inadmisibilă (A se vedea: Capitolul 3, Subcapitolul 3.2.).

6. Temeiurile în baza cărora aceste persoane nu pot avea sau nu au statut de inculpat în cauză trebuie să fie reflectate în sentință după expunerea esenței învinuirii, într-un mod corespunzător, prin indicarea primei litere a numelui de familie. Acest lucru asigură respectarea principiilor procesului penal și protecția drepturilor acestor persoane, evitând identificarea lor completă, care ar putea aduce prejudicii reputației sau drepturilor acestora.

Mai mult, este inadmisibilă indicarea numelui complet al acestor persoane în declarațiile martorilor, părții vătămate, inculpaților sau în cadrul expunerii altor probe în conținutul sentinței. Acest lucru ar putea duce la o expunere publică nejustificată a unor persoane care nu sunt inculpate sau față de care s-a dispus o măsură procesuală favorabilă, iar astfel ar putea încălca drepturile fundamentale ale acestora (A se vedea: Capitolul 3, Subcapitolul 3.2.).

7. La expunerea învinuirii în conținutul sentinței, este recomandat să se utilizeze expresii precum: „cu persoane neidentificate de organul de urmărire penală” sau „în coparticipare cu una din persoanele neidentificate de organul de urmărire penală”. Aceste formulări sunt esențiale pentru a reflecta în mod corespunzător faptul că, în cursul procedurii penale, unele persoane implicate în infracțiune nu au fost identificate sau nu au fost incluse în dosar ca inculpați (A se vedea: Capitolul 3, Subcapitolul 3.2.).

8. Modificarea învinuirii se referă la introducerea unor schimbări în conținutul învinuirii inițiale, efectuate de persoanele competente, conform procedurii prevăzute de lege. Aceste modificări pot afecta atât conținutul, cât și volumul învinuirii și pot atrage schimbarea încadrării juridice a faptei sau alte consecințe pentru inculpat. Legea procesual-penală permite modificarea învinuirii, dar această

posibilitate este reglementată strict, astfel încât să nu agraveze situația inculpatului și să nu îi fie încălcat dreptul la apărare (A se vedea: Capitolul 4, Subcapitolul 4.2.).

9. Dreptul la apărare este considerat încălcat atunci când modificarea învinuirii afectează circumstanțele de fapt ale cauzei. Acest lucru se întâmplă în mod special în situațiile în care circumstanțele de fapt sunt înlocuite cu altele noi sau când se adaugă circumstanțe suplimentare. Modificările de acest tip pot duce la o schimbare semnificativă a acuzației, iar inculpatul nu ar avea suficiente oportunități să răspundă la noile informații, ceea ce îi poate împiedica apărarea efectivă.

Pe de altă parte, modificările care se referă exclusiv la formularea juridică sau la încadrarea juridică a faptei nu trebuie, în mod necesar, să încalce dreptul la apărare. În aceste cazuri, modificările pot avea două efecte: pot îmbunătăți situația inculpatului, prin aplicarea unei norme legale mai favorabile sau prin schimbarea încadrării juridice într-o infracțiune mai puțin gravă, sau pot agrava situația acestuia, dacă schimbarea conduce la o acuzație mai severă.

Este esențial ca orice modificare să fie adusă la cunoștința inculpatului într-un timp util și să i se ofere posibilitatea de a se pregăti pentru a răspunde la noile acuzații sau argumente (A se vedea: Capitolul 4, Subcapitolul 4.2.2.).

10. Modificarea circumstanțelor învinuirii poate avea un impact semnificativ asupra dreptului inculpatului la apărare, chiar și atunci când schimbările nu afectează semnele esențiale ale componenței infracțiunii. De exemplu, schimbarea locului, timpului sau modalității comiterii infracțiunii poate duce la dificultăți în apărarea inculpatului, chiar dacă aceste circumstanțe nu sunt semne obligatorii în construcția componenței infracțiunii. În astfel de cazuri, inculpatul poate fi pus într-o poziție defavorabilă, fiind în imposibilitatea de a contesta schimbările sau de a adresa noile acuzații, ceea ce ar însemna o încălcare a dreptului său la apărare.

Când modificările nu influențează esențial componența de infracțiune, iar probele sunt suficient de clare pentru a demonstra vinovăția inculpatului, nu se consideră că dreptul la apărare este încălcat. Criteriul esențial pentru a determina dacă dreptul la apărare este respectat este dacă modificarea învinuirii ar putea induce îndoieli asupra vinovăției inculpatului în legătură cu faptele incriminate (A se vedea: Capitolul 4, Subcapitolul 4.2.).

11. În cazul persoanelor extrădate pentru a fi judecate în țara lor de origine, modificarea învinuirii trebuie să țină cont de reglementările stabilite prin tratatele internaționale, trebuie realizată cu respectarea deplină a drepturilor acestora, astfel încât să nu le fie agravată situația și să nu le fie încălcat dreptul la apărare. În astfel de situații, modificările care afectează substanțial natura faptei incriminate

necesită acordul statului care a efectuat extrădarea, ceea ce implică o procedură suplimentară (A se vedea: Capitolul 4, Subcapitolul 4.3.).

12. Limitele judecării cauzelor penale în care urmărirea penală se pornește pe baza plângerii prealabile a victimei sunt esențiale, fiind determinate de cerințele procesual-penale, care impun respectarea dreptului victimei de a formula o plângere și a învinuitului de a cunoaște temeiul legal al acuzației. În același timp, este important ca procesul să permită apărării să se pregătească eficient. La prima vedere, lipsa unei precizări clare în plângere privitoare la norma de drept penal aplicabilă poate constitui o carență substanțială, ce poate afecta dreptul la apărare al inculpatului, remediată prin actele procedurale de formulare a învinuirii (A se vedea: Capitolul 4, Subcapitolul 4.3.).

Descrierea contribuţiilor personale, cu sublinierea semnificaţiei teoretice şi a valorii practice a acesteia. *Contribuţiile personale* constau în clarificarea și aprofundarea conceptului de „limite ale judecării cauzei penale”, oferind o înțelegere detaliată a reglementărilor legale care stabilesc ce anume poate fi judecat într-un proces penal. Prin analiza acestui subiect, se aduce un aport original atât din perspectiva teoretică, cât și din cea practică, având ca scop dezvoltarea unei viziuni clare asupra modului în care limitele judecării cauzei influențează procesul penal. Studiul propune o analiză detaliată a acestor limite, abordând în mod particular impactul modificării învinuirii și protecția drepturilor inculpatului, contribuind astfel la o mai bună înțelegere a echilibrului între eficiența procesului penal și protecția drepturilor fundamentale ale părților implicate. Din punct de vedere practic, cercetarea propune soluții concrete pentru îmbunătățirea eficienței procesului penal și garantarea respectării drepturilor fundamentale ale inculpaților, având un impact semnificativ asupra actului de justiție penală. Aceste soluții vizează optimizarea procedurilor judiciare, asigurându-se că prin modificarea învinuirii, în temeiul art. 325 CPP RM, nu se agravează situația inculpatului și nu se încalcă dreptul la apărare. În rezultatul cercetării au fost formulate concluzii pertinente.

Noutatea și originalitatea științifică este argumentată prin faptul că au fost analizate aspectele teoretice și științifico-practice ale limitelor judecării cauzei. Studiul elementelor și aspectelor subiectului în cauză, care a fost până în prezent doar parțial investigat, a facilitat identificarea principalelor probleme din domeniu și a condus la formularea unor constatări ce aduc o contribuție semnificativă, caracterizată prin noutate și originalitate. Aceste rezultate sunt deosebit de importante pentru îmbunătățirea cadrului legislativ existent. În acest sens, cercetarea realizată respectă criteriile de noutate și originalitate științifică.

Baza legală și empirică a studiului se constituie din normele constituționale și dispozițiile Codului de procedură penală, precum și din reglementările instrumentelor internaționale referitoare la

drepturile și libertățile fundamentale, De asemenea, se bazează pe jurisprudența relevantă a instanțelor de judecată naționale și a CtEDO.

Baza științifică a cercetării este formată din lucrările și studiile publicate de savanți din domeniul dreptului procesual penal și drepturilor omului din Republica Moldova și alte state, care oferă o perspectivă globală și interdisciplinară asupra problemelor analizate în acest studiu. Aceste surse contribuie la aprofundarea înțelegerii conceptului de limite ale judecării cauzei penale și la identificarea celor mai bune practici juridice în acest domeniu.

***Semnificația teoretică*.** Teza reprezintă una dintre puținele lucrări care ține în vizor analiza conținutului juridic al limitelor judecării cauzei penale, cu implicații esențiale asupra esenței, condițiilor de realizare prin prisma aplicării garanțiilor procesual penale.

***Valoarea aplicativă*.** Propunerile autorului vor contribui la îmbunătățirea Codului de procedură penală, iar recomandările practice, susținute de argumente în cadrul lucrării, vor fi utile avocaților, judecătorilor, procurorilor și ofițerilor de urmărire penală, pentru o aplicare corectă și uniformă a practicii judiciare. De asemenea, conținutul tezei de doctorat poate fi valorificat în cadrul procesului educațional, atât în formarea inițială, cât și în cea continuă a profesioniștilor din domeniu.

Implementarea rezultatelor științifice. Rezultatele științifice ale tezei de doctorat au fost implementate în procesul științifico-didactic din cadrul Facultății de Drept a Universității de Stat din Moldova, precum și în activitatea de Judecător în cadrul Judecătoriei Chișinău, sediul Buiucani. Subsecvent, investigațiile științifice și-au făsit reflectare în 7 (șapte) publicații în reviste de specialitate din țară și de peste hotare, în rezumatele comunicărilor prezentate la diferite conferințe științficie naționale și internaționale.

Indicarea limitelor rezultatelor obţinute, cu stabilirea problemelor rămase nerezolvate rezidă în dezvoltarea și aprofundarea investigațiilor științifice privind limitele judecării cauzelor penale, cu accentul pe practica judiciară. Subsecvent, este important de a cerceta, și studia experiența altor state care au progresat în domeniul cercetat, de a identifica inovațiile aplicate, și respectiv de a prelua cele mai bune practici pentru Republica Moldova, în special, în contextul armonizării legislației naționale cu cadru de reglementare al UE.

În rezultatul investigării științifice a instituției limitelor judecării cauzelor penale, venim cu următorul set de recomandări de *lege ferenda*:

1. Referitor la poziția procesuală a persoanelor în privința cărora urmărirea penală a fost încetată în baza temeiurilor de nereabilitare, urmează să completăm art. 285 din CPP RM cu alin. (11) și (12) în următoarea redacție:

„(11) Bănuitul sau învinuitul, în privința căruia a fost emisă ordonanța de încetare a urmăririi penale are dreptul de a participa la ședința de judecată desfășurată în privința coparticipantului la infracțiune, să facă declarații sau să refuze de a le face, să depună plângeri în privința acțiunilor instanței în partea în care acestea îi încalcă sau îi îngrădesc drepturile. În cazul în care bănuitul, învinuitul își manifestă acordul să facă declarații, el urmează a fi preîntâmpinat că va fi audiat asupra oricăror circumstanțe care-i sunt cunoscute și că declarațiile lui vor fi folosite ca probă în caua penală, inclusiv în situația în care el va renunța ulterior la aceste declarații.

(12) Bănuitul sau învinuitul în privința căruia a fost încetată urmărirea penală, din momentul emiterii în acest sens ordonanței, poate fi citat și audiat în calitate de martor în cauza penală".

2. Referitor la statutul procesual al persoanelor în privința cărora a fost disjunsă cauza penală, considerăm rațională completarea art. 279^1 din CPP RM cu alin. (4) în următoarea redacție:

„(4) *Învinuitul în a cărui privință a fost disjunsă cauza penală, la cererea poate fi citată pentru a participa la ședința de judecată, desfășurată în privința coparticipantului la infracțiune. El este în drept să asiste la ședință, să facă declarații, să refuze a le face, să depună plângeri în privința acțiunilor instanței în partea în care acestea îi încalcă sau îi îngrădesc drepturile. În cazul în care învinuitul își exprimă acordul să facă declarații, el urmează a fi preîntâmpinat că va fi audiat asupra oricăror circumstanțe care-i sunt cunoscute și că declarațiile lui vor fi folosite ca probă în caua penală, inclusiv în situația în care el va renunța ulterior la aceste declarații*".

3. În privința persoanelor, condamnate pentru comiterea infracțiunii comise în coparticipare cu inculpatul, propunem completarea art. 321 din CPP RM cu alin. (7) cu următorul conținut:

„ (7) *În ședința de judecată, la cerea părților poate fi citată persoana condamnată pentru infracțiunea comisă în coparticipare cu inculpatul*. *Ea este în drept să asiste la ședință, să adreseze întrebări inculpatului, să facă declarații, să refuze a le face, să depună plângeri în privința acțiunilor instanței în partea în care acestea îi încalcă sau îi îngrădesc* drepturile".

4. Considerăm rațională completarea articolului 368 din CPP RM cu un alin. (4) în următoarea redacție:

„(4) *La cererea părților, precum și în caz de imposibilitate de a participa nemijlocit la ședință, în ședința de judecată pot fi date citirii declarațiile coparticipantului la infracțiune condamnat, făcute de către acesta la urmărirea penală și în ședința de judecată*".

5. Reieșind din analiza noțiunilor „modificarea învinuirii", „agravarea situației inculpatului" și „încălcarea dreptului inculpatului la apărare" recomandăm completarea art. 325 din CPP RM cu alin. (3) cu următorul conținut: „*Nu se permite completarea, modificarea sau excluderea circumstanțelor*

de fapt din învinuire, precum și schimbarea încadrării juridice a faptei, atunci când aceste modificări conduc la consecințe juridice defavorabile pentru inculpat, inclusiv în situațiile în care acestea îi restrâng posibilitățile de apărare prevăzute de lege, în scopul obținerii achitării sau reducerii pedepsei".

Această completare va permite să concretizăm conținutul larg al noțiunilor „inadmisibilitatea agravării situației inculpatului" și „inadmisibilitatea încălcării dreptului inculpatului la apărare" care se aplică nu doar cu referire la art. 325 din CPP RM referitor la limitele judecării cauzei, ci și în alte norme procesual-penale care reglementează și alte faze ale procesului penal. Anvergura interpretării acestor condiții poate genera precedente formale, lipsite de conținut, în privința încălcării limitelor judecării cauzei penale, care nu presupun un pericol real, ci potențial. De exemplu, nu putem considera o încălcare a principiului inadmisibilității agravării situației inculpatului sau a dreptului său la apărare simpla creștere a numărului de părți vătămate într-o ședință, atâta timp cât nu există o modificare a volumului prejudiciului cauzat.

6. De asemenea, cu titlu de *lege ferenda*, propunem completarea art. 325 din CPP RM cu alin. (4) cu următorul conținut:

„Acuzatorul de stat, până la încheierea cercetării judecătoreşti, poate modifica acuzarea în sensul atenuării prin:

a) excluderea din încadrarea juridică a faptei a semnelor infracţiunii care agravează pedeapsa;

b) reîncadrarea faptei conform normei de drept penal care prevede o pedeapsă mai blândă, dacă prin aceasta nu se agravează situaţia inculpatului şi nu se încalcă dreptul la apărare, cu condiţia oferirii dreptului de a lua cunoştinţă de noua acuzare şi acordarea termenului pentru a-şi pregăti apărarea.

Modificarea învinuirii în sensul atenuării se dispune prin ordonanță motivată, cu indicarea temeiurilor de drept. Ordonanța respectivă se prezintă în ședința de judecată inculpatului și apărătorului acestuia".

7. Optăm pentru completarea art. 323 din CPP RM cu alin. (6) în următoarea redacție:

„*Chestiunile examinate de către instanță în cadrul procesului sunt expuse în încheieri, care urmează a fi pronunțate în ședința de judecată. În caz de lipsă a părții vătămate (părților vătămate), acesteia i se remite o înștiințare privind emiterea încheierii.*

Încheierea privind modificarea învinuirii în condițiile art. 325 alin. (3) din Codul de procedură penală a Republicii Moldova este luată în camera de deliberare, în procesul-verbal al ședinței de judecată făcându-se mențiunea despre pronunțarea ei".

BIBLIOGRAFIA

1. Acordul de asociere între Republica Moldova, pe de o parte, și Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele membre ale acestora, pe de altă parte. [online] [citat: 01.04.2024]. Disponibil: https://mecc.gov.md/sites/default/files/acordul-de-asociere-rm-ue.pdf

2. Avizul Comisiei Europene privind cererea Republicii Moldova de aderare la Uniunea Europeană. [online] [citat: 01.04.2024]. Disponibil: https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/system/files/2022-06/Republic%20of%20Moldova%20Opinion%20and%20Annex.pdf

3. DOLEA, I. *Codul de procedură penală al Republicii Moldova: Comentariu aplicativ. Ediția a 2-a.* Chișinău: Ed. Cartea Juridică, 2020. 1408 p. ISBN 978-9975-3418-0-6.

4. DONGOROZ, V. ș.a. *Explicații teoretice ale Codului de procedură penală român. Partea specială. Vol. II.* București: Ed. Academiei, 1976.

5. ȘTEFĂNESCU B. *Garanțiile juridice ale respectării legii procesual-penale în activitatea de judecată.* București: Ed. Hamangiu, 2007. 320 p. ISBN 978-973-1720-32-6.

6. VIZDOAGĂ, T. *Exercitarea acuzării în instanța de fond: probleme și perspective.* Autoreferatul tezei de doctor în drept. Chișinău, 2002.

7. *Codul de procedură penală. Comentariu pe articole.* / Coord.: M. UDROIU. Vol. 2. București: Ed. C. H. BECK, 2015. 1691 p. ISBN 978-606-18-0409-2.

8. VIZDOAGĂ, T., **POSTICĂ, A.** Limitele judecării cauzei penale în raport cu standardele europene ale unui proces echitabil. In: *Revista Română de Criminalistică*. 2025, nr. 1, (în curs de apariție).

9. **POSTICĂ, A.** Conceptul și conținutul limitelor judecării cauzei conform legislației procesual penale. În: *Studia Universitatis Moldaviae. Seria „Ştiinţe Sociale”*, 2019, nr. 8(128), pp. 188-193. ISSN: 1814-3199. [online] [citat: 10.10.2021]. Disponibil: https://social.studiamsu.md/wp-content/uploads/2019/01/24.-p.188-193.pdf .

10. **POSTICĂ, A.** Conţinutul învinuirii formulate în rechizitoriu – element obligatoriu al limitelor judecării cauzei. În: *Integrare prin cercetare și inovare.: Științe juridice și economice,* 7-8 noiembrie 2020, Chișinău: Centrul Editorial-Poligrafic al USM, 2020, pp. 204-208. ISBN 978-9975-152-52-5. [online] [citat: 01.02.2024].Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/204-208_14.pdf.

11. **POSTICĂ, A.** Limitele modificării învinuirii în instanţa de judecată . În: *Conferința Științifică Internațională „Perspectivele și Problemele Integrării în Spațiul European al Cercetării și*

Educației”, Ediția a IX, Cahul, 03 iunie 2022, pp. 121 – 127. ISSN 2587-3563. [online] [citat:10.01.2023]. Disponibil: https://conference-prospects.usch.md/files/archive/2022/Volumul_IX-Part_1_2022.pdf.

12. БРАВИЛОВА, Е. А. *Пределы судебного разбирательства.* Дисс. на соиск. учен. степ. *канд*. юрид. наук. Екатеринбург, 2004. 238 p.

13. СТРОГОВИЧ, М. С. *Курс советского уголовного процесса.* Москва, 1958. 703 p.

14. ДАВЫДОВ, П. М. *Обвинение в советском уголовном процессе.* Свердловск, 1974. 136 p.

15. ФРАНЦИФИРОВ, Ю. В. *Обвинение как средство обеспечения прав и законных интересов обвиняемого в уголовном судопроизводстве.* Дисс. канд. юрид. наук. Саратов, 1998. 174 p.

16. БОБЫЛЕВ, М. П. *Обвинение как предмет уголовного правосудия в современной России.* Автор. канд. юрид. наук. Челябинск, 2004. 200 p.

17. ДАЕВ, В. К. К понятию обвинения в советском уголовном процессе. В: *Правоведение,* N.1/1970.

LISTA PUBLICAȚIILOR LA TEMA TEZEI DE DOCTORAT

1. **POSTICĂ, Aureliu.** Garanţiile respectării dreptului la apărare al inculpatului în cazul modificării învinuirii în instanţă în sensul neagravării. Aspecte teoretico-practice. In: *Revista Institutului Naţional al Justiţiei*, 2020, nr. 1(52), pp. 9-15. ISSN 1857-2405. DOI: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/9-15_14.pdf

2. **POSTICĂ, Aureliu.** Neagravarea situaţiei inculpatului – condiţie inerentă a modificării învinuirii în instanţa de judecată. In: Legea şi Viaţa, 2020, nr. 2(S.Ed.sp), pp. 69-71. ISSN 2587-4365. https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/69-71_28.pdf

3. **POSTICĂ, Aureliu.** Conceptul și conținutul limitelor judecării cauzei conform legislației procesual penale. In: *Studia Universitatis Moldaviae (Seria Ştiinţe Sociale)*, 2019, nr. 8(128), pp. 188-193. ISSN 1814-3199. https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/24.%20p.188-193.pdf

4. **POSTICĂ, Aureliu.** Limitele modificării învinuirii în instanţa de judecată . In: Perspectivele și Problemele Integrării în Spațiul European al Cercetării și Educației, Ed. Partea 1, 3 iunie 2022, Cahul. Cahul, Republica Moldova: Tipografia „CentroGrafic" SRL, Cahul, 2022, Vol.9, Partea 1, pp. 121-126. https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/121-126_36.pdf

5. **POSTICĂ, Aureliu.** Conţinutul învinuirii formulate în rechizitoriu – element obligatoriu al limitelor judecării cauzei. In: *Integrare prin cercetare și inovare.: Științe juridice și economice*, 7-8 noiembrie 2020, Chișinău. Chisinau, Republica Moldova: Centrul Editorial-Poligrafic al Universităţii de Stat din Moldova, 2020, Vol.2, R, SJE, pp. 204-208. ISBN 978-9975-152-52-5. https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/204-208_14.pdf

6. **POSTICĂ, Aureliu.** Limitele judecării în procedura examinării plângerilor în ordinea prevederilor art. 313 CPP. In: *Realităţi şi perspective ale învăţământului juridic naţional:: Culegerea comunicărilor*, 1-2 octombrie 2019, Chişinău. Chişinău: Centrul Editorial-Poligrafic al Universităţii de Stat din Moldova, 2019, Vol.2, pp. 665-674. ISBN 978-9975-149- 88-4. https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/665-674.pdf

7. **POSTICĂ, Aureliu.** Limitele judecării cauzei în prima instanță – garant al respectării unor principii fundamentale ale dreptului procesual-penal. In: Integrare prin cercetare și inovare.: Ştiinţe juridice, Ed. 1, 8-9 noiembrie 2018, Chișinău. Chisinau, Republica Moldova: Centrul Editorial-Poligrafic al Universităţii de Stat din Moldova, 2018, R, SJ, pp. 359-362. ISBN 978-9975-142-50-2 https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/359-362_1.pdf

8. VIZDOAGĂ, Tatiana**. POSTICĂ, Aureliu.** Limitele judecării cauzei penale în raport cu standardele europene ale unui proces echitabil. In: *Revista Română de Criminalistică*. 2025, nr. 1, (în curs de apariție).

ADNOTARE

POSTICĂ Aureliu. „Limitele judecării cauzei penale”. Teză de doctor în drept la specialitatea 554.03 - Drept procesual penal. Chișinău, 2025.

Structura tezei: Introducere, patru capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografia din 259 titluri, 234 pagini de text de bază. La tema tezei au fost publicate 8 (opt) lucrări științifice.

***Cuvinte-cheie*:** învinuire, acuzat, inculpat, rechizitoriu, obiect al judecării cauzei penale, limitele judecării cauzei, încadrare juridică, procuror, instanță de judecată, atenuarea situației, agravarea situației, drept la apărare.

Scopul lucrării constă în realizarea unui studiu amplu al limitelor judecării cauzelor penale prin prisma garantării principiilor fundamentale ale dreptului procesual penal, și optimizarea cadrului de reglementare din acest domeniu.

Obiectivele cercetării: determinarea conținutului juridic și formularea noțiunii de limite ale judecării cauzei în procesul penal; dezvăluirea esenței și conținutului limitelor judecării cauzei penale în funcţie de cercul de persoane participante la proces; determinarea și clasificarea categoriilor de persoane care nu au statut de inculpați în cauzele penale, însă ale căror acțiuni ilegale au legătură cu fapta incriminată inculpatului, examinată în instanța de judecată; identificarea condițiilor referitoare la modificarea învinuirii în instanța de fond; elaborarea criteriilor referitoare la recunoașterea învinuirii modificate ca agravând situația inculpatului sau încălcând dreptul acestuia la apărare; identificarea limitelor speciale ale judecării cauzei penale, și anume, care sunt cerințele speciale în raport cu hotarele cercetării judecătorești, darea sentinței și modificarea învinuirii în instanță pe anumite categorii de cauze sau în privința unor anumite categorii de persoane; analiza limitelor judecării cauzelor penale prin prisma standardelor internaționale ale unui proces echitabil; identificarea unor criterii juridice internaționale în materia posibilei modificări a învinuirii în instanța de fond; identificarea și analiza modelelor de modificare a învinuirii în instanța de fond; stabilirea granițelor admisibile pentru modificarea învinuirii în instanța de fond în contextul cerințelor raportate la limitele judecării cauzei penale; cercetarea practicii de aplicare a cerințelor legale referitoare la limitele judecării cauzei penale în spețe concrete și demonstrarea, în baza studiului empiric, a importanței pe care o are din perspectiva dreptului la apărare; caracterizarea realizării limitelor judecării cauzei pe anumite categorii de dosare.

Noutatea și originalitatea științifică constă în faptul că au fost analizate aspectele teoretice și științifico-practice ale limitelor judecării cauzei. Studiul elementelor și aspectelor subiectului în cauză, care a fost până în prezent doar parțial investigat, a facilitat identificarea principalelor probleme din domeniu și a condus la formularea unor constatări ce aduc o contribuție semnificativă, caracterizată prin noutate și originalitate. Aceste rezultate sunt deosebit de importante pentru îmbunătățirea cadrului legislativ existent. În acest sens, cercetarea realizată respectă criteriile de noutate și originalitate științifică.

Problema științifică importantă soluționată în domeniul de cercetare constă în conceptualizarea instituției limitelor judecării cauzei penale, ceea ce a condus la clarificarea acestora pentru teoreticieni și practicieni din domeniul procedurii penale. Lucrarea oferă o abordare sistematică a condițiilor și criteriilor care definesc aceste limite, inclusiv în ceea ce privește învinuirea, modificările acesteia și implicarea diferitelor categorii de persoane în procesul penal. Astfel, cercetarea contribuie la consolidarea doctrinei procesual-penale, prin formularea și argumentarea unor propuneri de *lege ferenda*, menite să îmbunătățească reglementările actuale și să asigure o aplicare mai coerentă și eficientă a principiilor procesului penal.

***Semnificația teoretică*:** Teza reprezintă una dintre puținele lucrări care ține în vizor analiza conținutului juridic al limitelor judecării cauzei penale, cu implicații esențiale asupra esenței, condițiilor de realizare prin prisma aplicării garanțiilor procesual penale.

***Valoarea aplicativă*:** Propunerile autorului vor contribui la îmbunătățirea Codului de procedură penală, iar recomandările practice, susținute de argumente în cadrul lucrării, vor fi utile avocaților, judecătorilor, procurorilor și ofițerilor de urmărire penală, pentru o aplicare corectă și uniformă a practicii judiciare. De asemenea, conținutul tezei de doctorat poate fi valorificat în cadrul procesului educațional, atât în formarea inițială, cât și în cea continuă a profesioniștilor din domeniu.

Implementarea rezultatelor științifice. Rezultatele științifice ale tezei de doctorat au fost implementate în procesul științifico-didactic din cadrul Facultății de Drept a Universității de Stat din Moldova, precum și în activitatea de Judecător în cadrul Judecătoriei Chișinău, sediul Buiucani.

ANNOTATION

POSTICĂ Aureliu. "Limits of Judging a Criminal Case". Doctoral thesis in law, scientific specialty 554.03 - Criminal Procedure Law. Chișinău, 2025.

Thesis structure: Introduction, four chapters, general conclusions and recommendations, bibliography with 259 titles, 234 pages of main text. Eight scientific papers have been published on the thesis topic.

Keywords: accusation, accused, defendant, indictment, subject of the criminal case, limits of judging the case, legal classification, prosecutor, court, mitigating the situation, aggravating the situation, right to defense.

The purpose of this work is to conduct an extensive study of the limits of criminal case adjudication through the lens of guaranteeing the fundamental principles of criminal procedural law and optimizing the regulatory framework in this field.

Research objectives: determining the legal content and formulating the concept of "limits of judging the case in criminal proceedings"; revealing the essence and content of the limits of judging a criminal case depending on the circle of participants in the process; determining and classifying categories of persons who do not have the status of defendants in criminal cases, but whose illegal actions are related to the criminal act of the defendant, examined by the court; identifying the conditions for modifying the accusation in the court of first instance; developing criteria for recognizing a modified accusation as aggravating the defendant's situation or violating their right to defense; identification of the special limits of criminal case adjudication, namely, what are the special requirements in relation to the boundaries of judicial investigation, pronouncement of sentence, and modification of the charge in court for certain categories of cases or concerning certain categories of persons; analysis of the limits of criminal case adjudication through the lens of international fair trial standards; identification of international legal criteria regarding the possible modification of the charge in the court of first instance; identification and analysis of models for modifying the charge in the court of first instance; establishing the permissible boundaries for modifying the charge in the court of first instance within the context of requirements related to the limits of criminal case adjudication; research on the practice of applying legal requirements regarding the limits of criminal case adjudication in specific cases and demonstrating, based on empirical study, the importance of this from the perspective of the right to defense; characterization of the implementation of the limits of adjudicating cases for specific categories of cases.

Scientific novelty and originality consist in the fact that the theoretical and scientific-practical aspects of the limits of judging a criminal case have been analyzed. The study of the elements and aspects of the subject, which has been only partially explored so far, facilitated the identification of key issues in the field and led to the formulation of findings that make a significant contribution characterized by novelty and originality. These results are especially important for improving the existing legislative framework. In this regard, the research meets the criteria of scientific novelty and originality.

The important scientific problem addressed in the field of research consists in the conceptualization of the institution of the limits of judging a criminal case, which led to their clarification for both theorists and practitioners in the field of criminal procedure. The paper provides a systematic approach to the conditions and criteria that define these limits, including with regard to the accusation, its amendments, and the involvement of various categories of individuals in the criminal process. Thus, the research contributes to strengthening criminal procedural doctrine by formulating and arguing proposals for de lege ferenda (future legislation), aimed at improving current regulations and ensuring a more coherent and efficient application of the principles of criminal procedure

Theoretical significance: The thesis represents one of the few works that focus on analyzing the legal content of the limits of judging a criminal case, with essential implications for the essence and conditions of its realization through the application of criminal procedural guarantees.

Practical value: The author's proposals will contribute to improving the Criminal Procedure Code, and the practical recommendations, supported by arguments in the thesis, will be useful for lawyers, judges, prosecutors, and criminal investigators, in ensuring the correct and uniform application of judicial practice. Additionally, the content of the doctoral thesis can be used in educational processes, both in initial and continuous training of professionals in the field.

Implementation of scientific results: The scientific results of the doctoral thesis have been implemented in the scientific and educational process at the Faculty of Law of the State University of Moldova, as well as in the activity of a Judge at the Chișinău Court, Buiucani District.

АННОТАЦИЯ

ПОСТИКА Аурелий. «Пределы судебного разбирательства». Диссертация на степень доктора права по специальности 554.03 — Уголовно-процессуальное право. Кишинев, 2025.

Структура диссертации: Введение, четыре главы, общие выводы и рекомендации, библиография из 259 источников, 234 страниц основного текста. По теме диссертации опубликовано 8 (восемь) научных работ.

Ключевые слова: обвинение, обвиняемый, подсудимый, обвинительное заключение, предмет судебного разбирательства уголовного дела, границы судебного разбирательства, правовая квалификация, прокурор, судебная инстанция, смягчение ситуации, ухудшение ситуации, право на защиту.

Цель работы заключается в проведении обширного исследования ограничений рассмотрения уголовных дел с точки зрения обеспечения фундаментальных принципов уголовного процессуального права и оптимизации нормативной базы в этой области.

Цели исследования: определение юридического содержания и формулировка понятия «границы судебного разбирательства в уголовном процессе»; раскрытие сути и содержания границ судебного разбирательства уголовного дела в зависимости от круга участников процесса; определение и классификация категорий лиц, не обладающих статусом обвиняемых в уголовных делах, но чьи незаконные действия связаны с преступлением, инкриминированным подсудимому и рассматриваемым в суде; определение условий изменения обвинения в суде первой инстанции; разработка критериев признания измененного обвинения как ухудшающего положение подсудимого или нарушающего его право на защиту; идентификация специальных ограничений в процессе рассмотрения уголовного дела, а именно, какие специальные требования существуют в отношении границ судебного расследования, вынесения приговора и изменения обвинения в суде для определенных категорий дел или в отношении определенных категорий лиц; анализ ограничений рассмотрения уголовных дел с точки зрения международных стандартов справедливого судебного разбирательства; выявление международных юридических критериев возможного изменения обвинения в суде первой инстанции; выявление и анализ моделей изменения обвинения в суде первой инстанции; установление допустимых границ для изменения обвинения в суде первой инстанции в контексте требований, связанных с ограничениями рассмотрения уголовного дела; исследование практики применения юридических требований, касающихся ограничений рассмотрения уголовных дел в конкретных случаях, и демонстрация, на основе эмпирического исследования, важности этого с точки зрения права на защиту; характеристика реализации ограничений рассмотрения дела по определенным категориям дел.

Научная новизна и оригинальность заключается в том, что были проанализированы теоретические и научно-практические аспекты границ судебного разбирательства уголовного дела. Исследование элементов и аспектов рассматриваемой темы, которая до настоящего времени была лишь частично изучена, позволило выявить основные проблемы в этой области и сформулировать выводы, которые вносят значительный вклад, характеризующийся новизной и оригинальностью. Эти результаты особенно важны для улучшения существующей законодательной базы. В этом смысле проведенное исследование соответствует критериям научной новизны и оригинальности.

Важная научная проблема, решаемая в исследуемой области, заключается в концептуализации института пределов судебного разбирательства уголовного дела, что привело к их разъяснению как для теоретиков, так и для практиков в области уголовного процесса. Работа предлагает систематический подход к условиям и критериям, которые определяют эти пределы, включая обвинение, его изменения и участие различных категорий лиц в уголовном процессе. Таким образом, исследование способствует укреплению уголовно-процессуальной доктрины через формулировку и аргументацию предложений по de *lege ferenda,* направленных на улучшение существующих норм и обеспечение более последовательного и эффективного применения принципов уголовного процесса.

Теоретическое значение: Диссертация является одной из немногих работ, которая фокусируется на анализе юридического содержания границ судебного разбирательства уголовного дела, с важными последствиями для сути и условий его реализации через применение гарантий уголовно-процессуальных прав.

Практическая ценность: Предложения автора будут способствовать улучшению Уголовно-процессуального кодекса, а практические рекомендации, аргументированные в рамках работы, будут полезны адвокатам, судьям, прокурорам и следователям для правильного и единообразного применения судебной практики. Кроме того, содержание докторской диссертации может быть использовано в образовательном процессе как при начальной, так и при постоянной профессиональной подготовке специалистов в данной области.

Реализация научных результатов: Научные результаты докторской диссертации были внедрены в научно-образовательный процесс на факультете права Государственного университета Молдовы, А также, в деятельности судьи в рамках Кишиневского суда, Буюканский сектор.

POSTICĂ Aureliu

LIMITELE JUDECĂRII CAUZEI PENALE

Specialitatea *554.03 – Drept procesual penal*

Rezumatul tezei de doctor în drept

Aprobat spre tipar: 2025 Formatul 60×84 $^{1}/_{16}$

Hârtie ofset. Tipar ofset. Tirajul 40 ex.

Coli de tipar: 2,0. Comanda nr. 96.

Centrul Editorial-Poligrafic al USM

str. A.Mateevici, 60. Chişinău, MD 2009